

oud nieuws

Uitgegeven door de historische vereniging van Krimpen aan de Lek 'Crempene'

Nr.34, oktober 2023

Beste Crempenaren,

Voor u ligt alweer de laatste nieuwsbrief van dit verenigingsjaar, een jaar waarin ons ledenbestand groeide met 17 personen (tot nu). Inmiddels hebben wij de Open Monumentendag (OMD) op 9 september en de jaarlijkse excursie op 23 september achter de rug.

Met de OMD waren we op twee locaties aanwezig. In de oude loods van Bolnes Motorenfabriek op de Zaag en in de Mastenloods op het IHC-terrein. Op de Zaag waren oude scheepsmotoren te zien en werd uitleg gegeven over de revisie van die motoren. Aan de kade lagen schepen van de bruine vloot die bezocht konden worden. Wij ontvingen daar 150 bezoekers.

In de Mastenloods toonden 70 bezoekers belangstelling. Daar liet een fototentoonstelling iets zien over het gebruik van het IHC-terrein in opeenvolgende perioden, te beginnen met de scheepsbouw door J&K Smit. In een tweetal filmpjes werd verteld over de geschiedenis van het terrein en zagen we de tinbaggermolen Karimata aan het werk.

Blikvanger was een houten replica op ware grootte van de boeg van de viermastbark Jeanette Françoise, door J&K Smit gebouwd in 1893. De replica was met gebruik van een hoogwerker opgesteld op een nog bestaand gedeelte van de langshelling van de scheepswerf. De replica was gemaakt door de Stichting Mooi Crempene.

Deze stichting is te zien als een burgerinitiatief met als doel een goede invulling van het te ontwikkelen IHC/Boogaerdt-terrein te bevorderen. Voor de stichting is het van belang zoveel mogelijk ondersteuners te krijgen omdat dit de beste kans biedt op een luisterend oor bij de gemeenteraad en de projectontwikkelaar. Als u de doelstelling van de stichting onderschrijft, kunt u zich als ondersteuner aanmelden op hun website www.mooicrempene.nl Evenals de stichting pleiten ook wij als historische vereniging voor het behoud van het aantal cultuur-historische elementen op het terrein, zoals de oude haven en het restant van de langshelling. Hoe mooi zou het zijn als de replica straks in de vorm van een blijvend kunstwerk op de langshelling op het, tot ontwikkeling gebrachte, terrein is te zien.

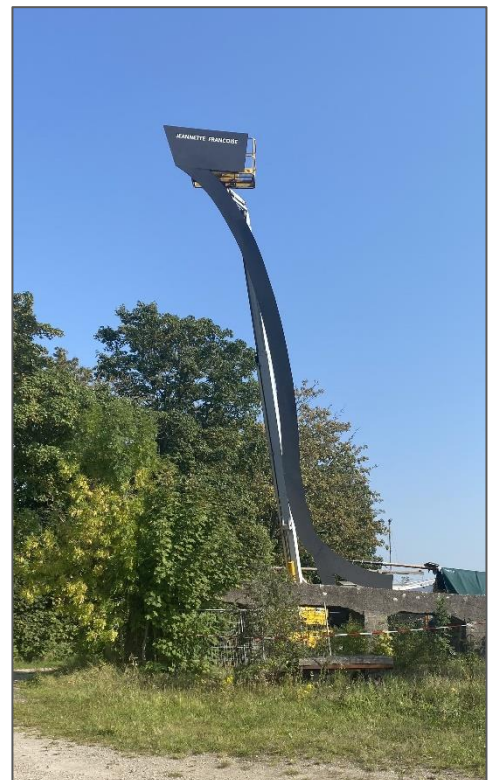
Over de excursie kunnen we kort zijn, met 45 leden hebben we een zeer geslaagde middag gehad met een bezoek aan het trammuseum en een rondrit met de museumtram door Rotterdam.

Wat ons als vereniging dit jaar nog rest is de ledenvergadering op 7 november en uiteraard het Historisch Café op de eerste vrijdagmiddag in de maand. We zien ernaar uit u daar weer te ontmoeten.

Voor nu veel leesplezier toegewenst met twee verhalen uit onze rijke geschiedenis.

Namens het bestuur,

Hans Dekker, voorzitter.

DE WITTE BRUG

Wanneer iemand in Krimpen aan de Lek vraagt waar de Witte Brug is, wordt deze meestal verwezen naar Lekkerkerk, waar de benaming Witte Brug wordt gebruikt voor een hotel-restaurant.

En ook in Krimpen aan den IJssel gebruikte men deze naam, want aldaar kreeg op 13 november 1981 een straat de naam Witte Brug toebedeeld.

Maar de oorspronkelijke naam komt van een brug die over de Lekdijk gelegen was.

De 'Witte Brug' vormde de gemeentegrens tussen Krimpen aan den IJssel en Krimpen aan de Lek. De brug was vanwege de witte hekken een bekend herkenningspunt maar ook een beetje geheimzinnig, want eronder bevond zich een sluis, waarin nooit iets gebeurde en waarvan dus ook bijna niemand wist waarom die daar was.

Er bestonden toen nog geen straatnamen voor de Lekdijk en de IJsseldijk, maar voor een afspraakje was de Witte Brug een duidelijk gegeven.

Ook werd de naam als keerpunt van de optochten bij feestelijke gebeurtenissen en voor de wandelmarsen gebruikt.

De noodsluis

De reden waarom daar, waar nu Citroëngarage Broere gevestigd is, een brug lag is nu wel duidelijk. Eronder lag namelijk een in- en uitlaatsluis, de zogenaamde 'noodsluis'. Deze moest worden aangelegd toen men aan het eind van de achttiende eeuw elders in de Krimpenerwaard turf wilde gaan steken.

De dijken waren in die tijd eigenlijk de enige ontsluiting tussen de dorpen van de Krimpenerwaard. Om die reden lag er dus een stevige en vrij brede stalen brug overheen. De houten hekken, die erop waren gebouwd om te vermijden dat men in de sluis viel, waren altijd keurig wit geverfd. Al snel kreeg de brug daarom de naam 'Witte Brug'.

De geotrooieerde verveening

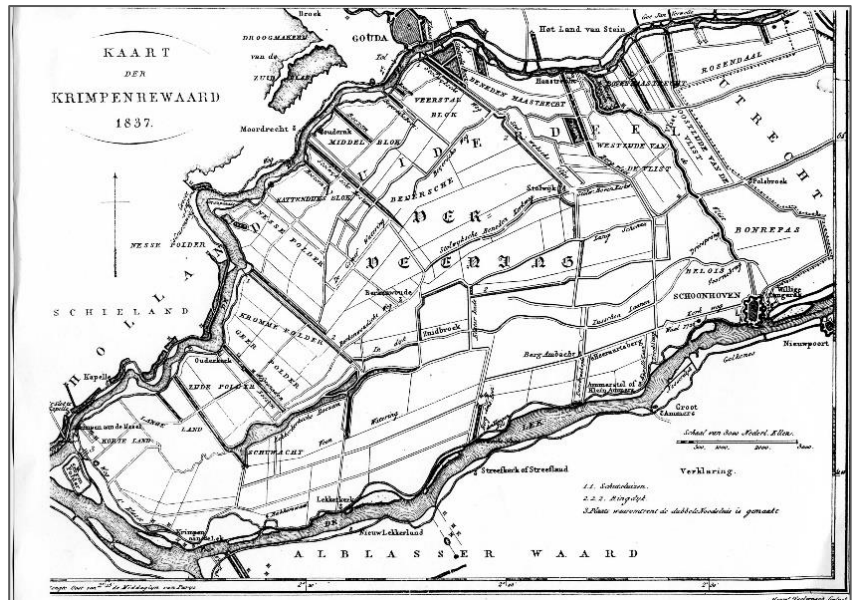
De boeren in de waard hadden het niet best aan het einde van de achttiende eeuw. Driemaal in vijfendertig jaar was er een grote overstroming met alle gevolgen van dien voor het land en de dieren. Ook woedde er in deze periode veepest die de veestapel aantastte. Zelfs vervangend vee stierf vaak. Het werd nu wel heel moeilijk om het hoofd boven water te houden en de waarde van boerderijen en landerijen daalde tot een heel laag peil. Een aantal beleggers maakte hier gebruik van door het land en de boerderijen op te kopen voor de heersende bodemprijzen en weer, tijdelijk, te verhuren. Want zij hadden heel andere plannen met de grond. Vanaf 1782 werd wel driemaal geprobeerd om vergunning te krijgen van de Staten van Holland om dit gebied te gaan vervenen. Pas in 1795 doken de plannen weer op en werd, na veel discussie en bezwaar, toch op 23 juni 1797 octrooi (toestemming) verleend. Maar wel onder een aantal voorwaarden.

De voorwaarden bij het octrooi

De deelnemers in 'den kring der Geotroyeerde Verveening in den Krimpenerwaard' konden dus aan de slag. De voorwaarden waar ze mee dienden rekening te houden, waren onder meer dat ze voor het vervenen en de daarop volgende droogmakerij maximaal 105 jaar vergunning kregen.

Tevens moest het gebied worden omringd door een dijk en ontsluitende vaarten. En er moest een sluis komen voor verbinding met Stolwijk (nu Stolwijkersluis) en een noodsluis bij Krimpen aan den IJssel. Deze moest gaan dienen om het water in de Krimpenerwaard, maar vooral dus bij de verveening beter te kunnen regelen. Als er weer een watersnood zou komen, wilde men zeker weten dat er snel water uit de waard zou kunnen worden geloosd. En in voorkomende gevallen kon er dus ook water worden ingelaten.

Waar de veenderij kwam te liggen en hoe ze werd ontsloten is duidelijk te zien op de kaart uit 1837. De aansluiting op de noodsluis in Krimpen staat op de gedetailleerde kaart. Daarop wordt ook duidelijk dat zowel het vroegere veenriviervtje de Loet, als het water langs de Lansing (verbastering van het woord landscheiding) werden verbeterd en zo voor de nodige ontsluiting konden dienen. Men startte het werk met de aanleg van de Krimpense dubbele noodsluis en de er boven geprojecteerde brug. Dit complex moet dus omstreeks 1800 gereed zijn gekomen.

De mislukte vervening

Het zat met die vervening al vanaf het begin erg tegen. In Ouderkerk aan den IJssel werd een stoomgemaal geplaatst om de veenpolder droog te houden. Maar steeds weer moeten er met dit moderne gemaal problemen zijn geweest. Omdat er maar niet werd begonnen met turfsteken, moest men zelfs dreigen met straffen. Dat niet willen beginnen kwam vooral omdat het de boeren ondertussen weer heel wat beter ging. Zij hadden daardoor in ieder geval geen haast met het afgraven van hun landerijen. De mislukking werd pas echt duidelijk toen bleek dat de veensoort die hier zat van een verkeerde soort was. De gestoken turf bleek daardoor van zeer matige kwaliteit en was dus ook van weinig waarde. Voor de inwoners van de Krimpenerwaard niet zo verrassend. Zij maakten, zelfs nog direct na de Tweede Wereldoorlog, alleen maar zelf turf als er echt geen geld was om 'vreemde' turf te kunnen kopen. Men sukkelde nog wat door, verkocht tenslotte voor weinig geld de percelen die men voor een hoger bedrag had gekocht en toen was het over. Met een Koninklijk Besluit van 16 december 1853 werd de verleende goedkeuring ingetrokken.

De Witte Brug tenslotte

De Witte Brug lag er al die 154 jaar van zijn bestaan prima onderhouden bij. Vlak naast de brug lag de dienstwoning van het Hoogheemraadschap. Brug en sluis werden de laatste jaren onderhouden door de hier

wonende Jan Broere (inderdaad een voorvader van Piet en Dirk). Hij deed ook allerlei ander werk voor het Hoogheemraadschap en had daarnaast ook een handel in vee en paarden.

Maar de noodsluis zelf werd nooit gebruikt. In 1822 besloot men daarom dat ze moest worden afgedamd. Diverse aan de Lekdijk woonachtige schippers gebruikten de inham van het water als thuishaven.

De Commissaris van de Koningin gebruikte de naam nog als grapje in zijn redevoering bij de opening van het Algera-complex. De eigenlijke opening, zo zei hij kort samengevat,

werd verricht door ir. Witte. Maar, omdat er al een 'Witte-Brug' was, werd gekozen voor de naam 'Algerabrug'.

Het zou nog tot 11 oktober 1954 duren voordat het sloopwerk en herstel van de dijk werden opgedragen aan de firma P. Stigter en Zn. uit Ammerstol. In augustus 1955 was het werk klaar en was de Witte Brug verleden tijd geworden.

De plaatsaanduiding Witte Brug op de grens Krimpen aan den IJssel-Krimpen aan de Lek wordt niet meer gebruikt. Wel bestaat nog steeds de straatnaam 'Witte Brug' in Krimpen aan den IJssel als herinnering. Het hotel-restaurant in Lekkerkerk draagt ook nog steeds de naam 'Witte Brug'

Bronnen:

Artikel uit De Klinker door Cees Loeve, 2005

75 jaar Woningbouwvereniging Ons Belang- Jan van Lit, 1994

Van Witte Brug tot Watertoren- Jan van Lit, 1990

Koninklijke bomen in Krimpen aan de Lek

door Elsa Moerkerken

In Krimpen aan de Lek staan meerdere 'herinneringsbomen'. Het was (en is) een gebruik om bij speciale gelegenheden een boom te planten. Meestal zijn het lindebomen, omdat deze een relatief klein wortelstelsel hebben, waardoor ze gemakkelijker zijn te verplaatsen als dat nodig is.

Een **koningslinde** of **koningsboom** is een lindeboom die ter ere van een troonswisseling in Nederland wordt geplant. Hiervoor wordt een cultivar van de krimlinde (Hollandse linde) gebruikt, *Tilia europaea* 'Pallida'.

Wilhelminaboom 1898

Toen prinses Wilhelmina op 6 september 1898 tot koningin werd gekroond, werden in Nederland de eerste koningslindes geplant ('Wilhelmina-lindes'). Deze waren toen speciaal voor die gelegenheid gekweekt. Bij ons werd de Wilhelminaboom aan de Dorpsstraat geplant, voor het gebouw waarin de burgemeester en de secretarie zetelde. Daarnaast was de openbare lagere school van meester v.d. Linden. Het dijkgedeelte werd voortaan het Wilhelminaplein genoemd.

Er werd een aluminium koker mee begraven met een oorkonde, waarop de namen van veel vooraanstaande Krimpenaren en het gemeentebestuur hun handtekeningen geplaatst hadden.

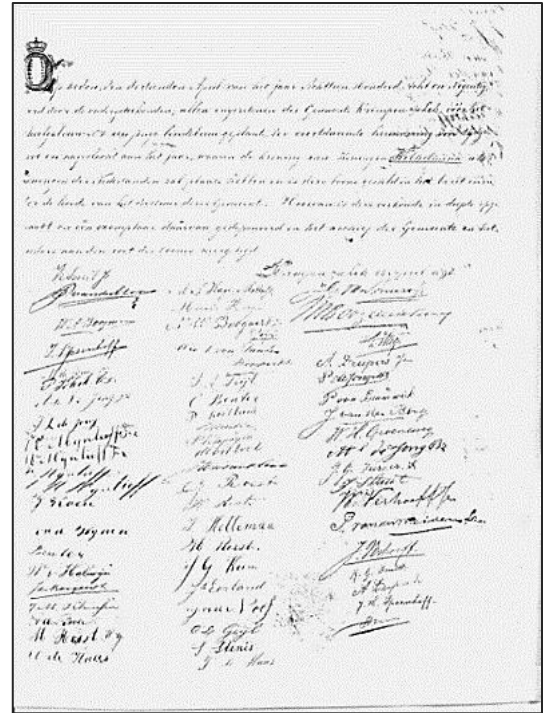
De tekst op de oorkonde luidt:

“Op heden, den dertienden April van het jaar Achttien Honderd Acht en Negentig werd door de ondergeteekenden, allen ingezetenen der Gemeente Krimpen a/d Lek vóór het schoolgebouw N°1 een jonge lindeboom gepland, ter voortdurende herinnering voor tijdgenoot en nageslacht aan het jaar, waarin de kroning van Koningin Wilhelmina als Koningin der Nederlanden zal plaats hebben en is deze boom gesteld in het bezit en onder hoede van het Bestuur dezer Gemeente. Hiervan is deze oorkonde in duplo opgemaakt en één exemplaar daarvan gedeponereerd in het archief der Gemeente en het andere aan den voet des booms neergelegd.”

Krimpen aan de Lek, 13 april 1898

Er stond een smeedijzeren hek met koperen afbeelding van Koningin Wilhelmina en het jaartal 1898 om de boom. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het Wilhelminahek weggehaald en opgeborgen in een oude schuur op het terrein van scheepwerf J&K Smit. Na de oorlog is men op zoek gegaan naar het hekwerk, maar het is niet meer teruggevonden.

De boom stond langs de dijk. Door toenemende verkeersdrukte en dijkverhoging is de boom in 1951 verplaatst naar het

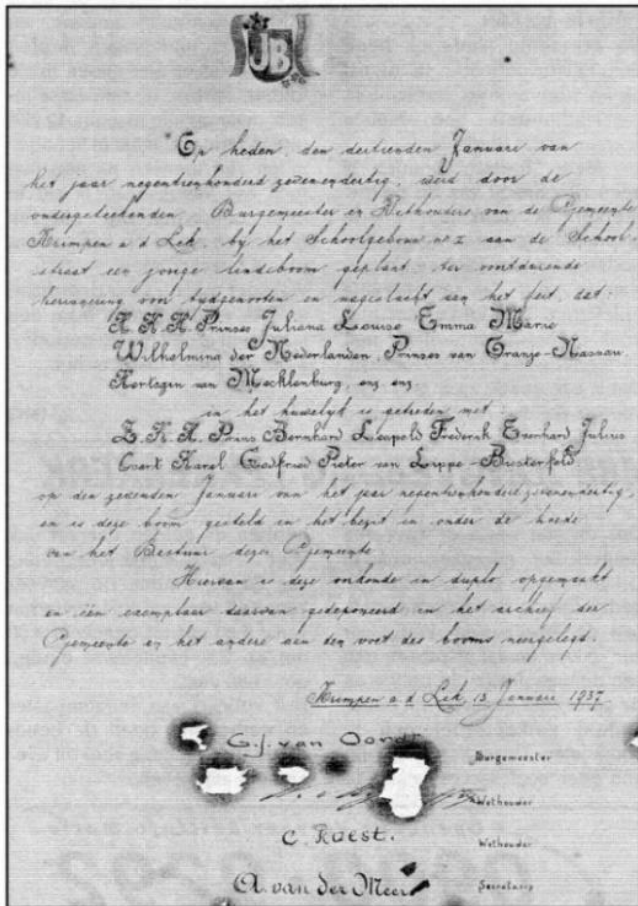
Nijverheidsplantsoen. Daar is de boom tenslotte doodgegaan.

Ter herinnering aan de boom is de oorkonde er nog, deze wordt bewaard in het archief van de gemeente.

Julianaboom 1937

Ter gelegenheid van het huwelijk van Prinses Juliana en Prins Bernhard op 7 januari 1937 werd er weer een boom gepland, deze keer in de Schoolstraat bij de Ireneschool. Met diverse feestelijkheden, georganiseerd door de Oranje Vereniging, zoals zang door verschillende koren en muziek door Crescendo, werd de boom officieel gepland. Bij de boom werd ook weer een oorkonde begraven. De oorkonde werd door velen ondertekend. Een duplicaat exemplaar is bewaard in het archief van de gemeente. De tekst lijkt veel op de tekst op de oorkonde van de ‘Wilhelminaboom’.

De tekst op de oorkonde luidt:

“Op heden, den dertienden Januari van het jaar negentienhonderd zeventendertig, werd door de ondergeteekenden: Burgemeester en Wethouders van de Gemeente Krimpen a.d. Lek, bij het Schoolgebouw nr.1 aan de Schoolstraat een jonge lindeboom geplant, ter voortdurende herinnering voor tijdgenooten en nageslacht aan het feit, dat: H.K.H. Prinses Juliana Louise Emma Marie Wilhelmina der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, Hertogin van Mecklenburg, enz. enz. in het huwelijk is getreden met: Z.K.H. Prins Bernhard Leopold Frederik Everhard Julius Coert Karel Godfried Pieter van Lippe-Biesterfeld. op den zevenden Januari van het jaar negentienhonderd zeventendertig en is deze boom gesteld in het bezit en onder hoede van het Bestuur dezer Gemeente. Hiervan is deze oorkonde in duplo opgemaakt en één exemplaar daarvan gedeponereerd in het archief der Gemeente en het andere aan den voet des booms neergelegd.

Krimpen a.d Lek, 13 Januari 1937

G.J. van Oordt, Burgemeester

W. Mijnlief, Wethouder

C. Roest, Wethouder

A. van der Meer, Secretaris”

Beatrixboom 1988

Tegenover het voormalige gemeentehuis Dorpsstraat 7, naast het toenmalige bestuurscentrum, is in 1988 een boom geplant ter gelegenheid van de vijftigste verjaardag van koningin Beatrix.

De ‘Beatrixboom’ werd op deze plek te groot en is daarom in 2012 omgezaagd.

In 2013 is een nieuwe jonge boom geplant in het Eschenstruthplantsoen. Er omheen staat een hek met het oude bordje uit 1988.

Amaliaboom 2004

In 2004 zijn in 250 gemeenten in ons land speciaal opgekweekte koningslinden geplant. De koningslinde herinnert aan de geboorte op 7 december 2003 van Catharina-Amalia Beatrix Carmen Victoria, roepnaam Amalia. Deze linde staat op een grasveld bij Straat Davis met een ijzeren hek eromheen en uiteraard ook met een bordje erop.

Ireneboom 2005

Donderdag 9 maart 2005 was een bijzonder dag voor de Ireneschool. Ter gelegenheid van het 80-jarig bestaan werd door de jongste en oudste leerling, samen met de jongste en oudste leerkracht van de school, een lindeboom geplant. School I kreeg na de geboorte van Prinses Irene de naam Ireneschool. Toen werd er geen boom geplant, omdat er al een Julianaboom bij de school stond.

Ook nu werd er weer een metalen koker met een officiële verklaring van notabelen en met namen en herinneringen van leerlingen bij de wortels gelegd.

Koningsboom 2013

In elk van de 408 Nederlandse gemeenten werd in 2013 een koningsboom geplant ter ere van de troonswisseling. Het plan was een initiatief van de Stichting Nationale Boomfeestdag.

Deze (voorlopig laatste) speciale boom dient dus als herinnering aan de inhuldiging van Koning Willem-Alexander op 30 april 2013 en staat tegenover de ingang van De Dertienhuizen.

Ook in de straat voor de boom is een speciale tegel geplaatst met een afbeelding van het koningspaar.

Mededelingen:

- In de HOP is **vanaf oktober t/m december** een nieuwe expositie te zien, dit keer met luchtfoto's over oud en nieuw Krimpen aan de Lek, welke de veranderingen in de loop der jaren tonen. In de vitrine zijn **vanaf 1 november** oude atlanten en landkaarten te zien. In de vitrine is nu nog een tijdelijke expositie over 100 jaar toneelvereniging KDO, te zien **tot eind oktober**.
- De najaarsbijeenkomst is op **7 november**. Na het huishoudelijk gedeelte is er een lezing van Christiaan van der Spek over Militairen uit de Krimpenerwaard in dienst van Napoleon. De avond wordt gehouden in het Cultuurhuis, aanvang 20:00 uur.
- Onno de Jong heeft weer een mooi boekje samengesteld met allemaal foto's van schilderijen gemaakt door Willem Verhoeff. De schilderijen zijn voorstellingen van Krimpen aan de Lek. Het boekje ligt op 7 november ter inzage en voor degenen die het zelf willen kopen is er een intekenlijst.
- In de HOP in de bibliotheek is op zaterdagochtend **25 november** een 'Kunst of Kitsch?' De bezoekers kunnen antieke voorwerpen en andere historische objecten meenemen en deze laten beoordelen door Peter Sluisman. Sluisman is verzamelaar en houdt zich al decennialang bezig met antiek. Hij had jarenlang een antiekwinkel in Gouda.
U kunt voorwerpen van zilver, koper, tin of ijzer meebrengen, maar denk bijvoorbeeld ook aan aardewerk, porselein, oude gewichten en volkskunst zoals oude tegels, koekplanken en mangelplanken.
Sieraden, boeken of grote schilderijen kunnen niet worden beoordeeld.
U kunt tussen **10:00 en 12:00 uur** binnenlopen bij de Bibliotheek Krimpen aan de Lek aan de Markt 201.
Let op: vanwege de te verwachte drukte kunt u maximaal twee voorwerpen meenemen ter beoordeling.

COLOFON

Oud Nieuws wordt uitgegeven door de historische vereniging van Krimpen aan de Lek 'Crempe' Redactie en opmaak: Gijs en Elsa Moerkerken

Correctoren: Jan Kees Wepster, Bert van den Herik

Secretariaat: Annetje Ockerstraat 19 2931PJ Krimpen aan de Lek

Tel: 0180-523769

e-mail: crempene@ziggo.nl

website:

www.historischeverenigingcrempene.nl

facebook: www.facebook.com/historischeverenigingcrempene